

धर्मसहितान् अर्थान् धर्मार्थान् ॥ १४ ॥ १५ ॥ अर्थमूलो र्थार्थी प्रजाः पीडयन् आत्मानमेव हि न स्तीत्युक्तं तत्र दृष्टान्तमाह ऊध इति ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ दोग्ध्री पूरयित्री ॥ १९ ॥ आंगारिकः इंगालक
 र्ता ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ यथा युक्तः उक्तेन प्रकारेण अवहितः ॥ २५ ॥ २६ ॥ यो दयां कुरुते तं धर्ममन्यते इति योजना ॥ २७ ॥ अंतं यातना भोग निष्कृति ॥ २८ ॥ २९ ॥ स्वष्टिः स्वधीतिः
 अर्थशास्त्रपरो राजा धर्मार्थान्नाधिगच्छति ॥ अस्थाने चास्य तद्वित्तं सर्वमेव विनश्यति ॥ १४ ॥ अर्थमूलोऽपि हिंसां च कुरुते स्वयमात्मनः ॥ करैरशास्त्रदृष्टैर्हि मोहा
 त्सं पीडयन् प्रजाः ॥ १५ ॥ ऊधश्छिद्यन्तु यो धेन्वाः क्षीरार्थी न लभेत्ययः ॥ एवं राष्ट्रमयोगेन पीडितं न विवर्धते ॥ १६ ॥ यो हि दोग्ध्रीमुपास्ते च स नित्यं विंदते पयः ॥
 एवं राष्ट्रमुपायेन भुंजानो लभते फलं ॥ १७ ॥ अथ राष्ट्रमुपायेन भुज्यमानं सुरक्षितं ॥ जनयत्यतुलानित्यं कोशवृद्धियुधिष्ठिर ॥ १८ ॥ दोग्ध्री धान्यं हिरण्यं च मही
 राज्ञा सुरक्षिता ॥ नित्यं स्वेभ्यः परेभ्यश्च तप्तमातायथापयः ॥ १९ ॥ मालाकारोऽपमो राजन् भवमांगारिकोऽपमः ॥ तथा युक्तश्चिरं राज्यं भोक्तुं शक्यसि पालयन् ॥
 ॥ २० ॥ परचक्राभियानेन यदिते स्याद्जनक्षयः ॥ अथ सामैव लिप्से था धनमब्राह्मणेषु यत् ॥ २२ ॥ मास्मते ब्राह्मणं दृष्ट्वा धनस्थं प्रचलेन्मनः ॥ अंत्यायामप्यव
 स्थायां किमु स्फीतस्य भारत ॥ २२ ॥ धनानितेभ्यो दद्यात्स्वं यथा शक्तियथार्हतः ॥ सांत्वयन्परिरक्षंश्च स्वर्गमाप्स्यसि दुर्जयं ॥ २३ ॥ एवं धर्मेण वृत्तेन प्रजास्त्वं प
 रिपालय ॥ स्वतं पुण्यं यशो नित्यं प्राप्स्यसे कुरुनंदन ॥ २४ ॥ धर्मेण व्यवहारेण प्रजाः पालय पांडव ॥ युधिष्ठिर यथा युक्तो नाधिवंधेन योक्ष्यसे ॥ २५ ॥ एष एव प
 रो धर्मो यद्राजा रक्षति प्रजाः ॥ भूतानां हियदा धर्मो रक्षणं परमादया ॥ २६ ॥ तस्मादेवं परं धर्ममन्यते धर्मकोविदाः ॥ यो राजा रक्षणे युक्तो भूतेषु कुरुते दयां ॥ २७ ॥
 यदङ्गा कुरुते पापमरक्षन्भयतः प्रजाः ॥ राजा वर्षसहस्रेण तस्यां तमधिगच्छति ॥ २८ ॥ यदङ्गा कुरुते धर्मं प्रजाधर्मेण पालयन् ॥ दशवर्षसहस्राणि तस्य भुंक्ते फलं
 दिवि ॥ २९ ॥ स्वष्टिः स्वधीतिः सुतपालोऽनूजयति यावतः ॥ क्षणेन तानवाप्नोति प्रजाधर्मेण पालयन् ॥ ३० ॥ एवं धर्मं प्रयत्नेन कौंतेय परिपालय ॥ ततः पुण्यफलं
 लब्ध्वा नाधिवंधेन योक्ष्यसे ॥ ३१ ॥ स्वर्गलोके सुमहतीं श्रियं प्राप्स्यसि पांडव ॥ असंभवश्च धर्माणामीदृशानामराजसु ॥ ३२ ॥ तस्माद्राजैव नान्योऽस्ति यो धर्म
 फलमाप्नुयात् ॥ सराज्यं धृतिमान् प्राप्य धर्मेण परिपालय ॥ इंद्रं तर्पय सोमेन कामैश्च सुहृदो जनान् ॥ ३३ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणि राजधर्मानुशासन
 एकसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ भीष्म उवाच य एव तु स तोरक्षेद स तश्च निवर्तयेत् ॥ स एव राजा कर्तव्यो राजनूराज पुरोहितः ॥ १ ॥
 सुतपाइति क्रमेण गृहस्थ ब्रह्मचारिवानप्रस्थधर्मान्सम्यगनुतिष्ठन् ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ इति शांतिपर्वण्यैः ॥ ७१ ॥ ॥ ७२ ॥ य इति निवर्तयेत् राज्यादूरीकारयेत् ॥ १ ॥